

SEKTE VE KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ

Hafize DİNÇÖĞLU

Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
hafizedincoglu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4842-987X

Article Types / Makale Türü: ResearchArticle / Araştırma Makalesi
Received / Makale Geliş Tarihi: 13/06/2022, **Accepted / Kabul Tarihi:** 31/08/2022
DOI: <https://doi.org/10.26791/sarkiat.1130262>

SEKTE VE KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ

ÖZ

Sekte kelimesi, sözlük ve terim anlamıyla çeşitli alanlarda farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Terimsel anlamıyla meşhur olduğu alan ise kıraat ilmidir. Dolayısıyla bu çalışmada “sekte ve kıraat ilmindeki yeri” konusu ele alınmaktadır. Çünkü sektenin mahiyet itibarı ile ne olduğu, hangi alanlarda ne anlamda kullanıldığı, bir tecvid kaidesi olarak kıraat ilmindeki kullanımı, kıraat imamlarınca nasıl ve nerelerde uygulandığı, uygulanma gerekçeleri ve bu gerekçelerin ne kadar tevkiî olup olmadığı gibi hususların belirlenmesi, önem arz etmektedir. Bütün bu tespitler sektenin mahiyetini ve kıraat ilmindeki yerini gündeme getirmektedir. Bu nedenle çalışmada sektenin ne olduğu ve kıraat ilmindeki yerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmamızda tespit, tahlil ve değerlendirme yöntemi uygulanmıştır. Bu bağlamda öncelikle sekte kelimesinin etimolojisi, yakın ve zıt anlamlıları, sektenin Kur’an’da, hadislerde, dilde, tefsirlerde, fıkhıta, kıraatte ve tecvitteki kullanımı ele alınmıştır. Sektenin kıraat ilmindeki yerini belirlemek için sektenin uygulandığı yerler, uygulanma nedenleri ve delilleri, ayrıca tevkiîlik açısından durumu incelenmiştir. Daha çok vakf ile ilgili olması nedeniyle hâ-i sekt ve kıraat ilmindeki uygulamalarının neler olduğu konusu bu makaleye dâhil edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sekte, Kıraat, Tecvid, Fonetik, Tevkiî.

SAKTAH AND ITS PLACE IN THE SCIENCE OF QIRAAT

ABSTRACT

The word saktah is used in different meanings, in various fields, in terms of its lexical and term based connotations. The field, in which it is famous in the terminological sense, is the science of qiraat. Therefore, the subject of “saktah and its place in the science of qiraat” is discussed in this study because it is important to determine the issues such as what saktah is in terms of its nature, in which areas and in what sense it is used, its use in the science of qiraat as a tajvid rule, how and where it is performed by the qiraat imams, the reasons for its performance, and whether these reasons are tewkifi or not. All these determinations bring up what saktah is and its place in the science of qiraat. For this reason, it is aimed in this study to determine what saktah is and its place in the science of qiraat.

Detection, analysis and evaluation methods were applied in the study. In this context, firstly, the etymology of the word saktah, near-synonym and antonyms of it, the use of saktah in the Qur’an, hadiths, language, tafsir, fiqh, qiraat and tajweed are discussed. In order to determine the place of saktah in the science of qiraat, the places where saktah is performed, the reasons and evidences of its performance, as well as its situation in terms of tawkifism have been examined. Since it is mostly related to the wakf, the subject of hâ-i sakt and its performances in the science of qiraat is not included in this article.

Keywords: Saktah, Qiraat, Tajweed, Phonetic, Tewkifi.

GİRİŞ

Kıraat ve tecvid terimlerinden birisi sekte kelimesidir. Terimsel anlamda sekte kelimesinin çeşitli alanlarda farklı manalarda kullanıldığı bilinmektedir. Başta Arap dilinde olmak üzere, Kur'an tefsirinde, hadis metinlerinde, fıkhıta, hatta günlük hayatta sekte kavramının kullanıldığı görülmektedir. Ancak sekte kelimesi terimsel özelliğini daha çok kıraat ve tecvid alanında kazanmıştır. Bu nedenle kıraat imamlarınca Kur'an tilavetinde farklı yerlerde uygulanan sektenin, öncelikle mahiyet itibarıyla bilinmesi önem arz etmektedir. Sekte kelimesinin mahiyetini bilmek ise kelimenin etimolojisini, yakın ve zıt anlamlılarını, kıraat ve tecvid ilmi dâhil olmak üzere kullanıldığı alanları bilmeyi gerektirmektedir.

Sektenin, kıraat farklılıklarında ve Kur'an tilavetinde fonetik bir olgu olması nedeniyle tamamen seslendirme ile ilgili olduğu bilinmektedir. Sekteyi uygulayan kıraat imamlarınca, sekte yapılmasında şart koşulan usûl ve biçim, aynı biçim altına giren, Kur'an'ın bütün kelime ve harflerinde geçerli olmaktadır. Bu, bir usûl farklılığı olarak bilinmektedir. Bu nedenle kıraat ilminde “usûl farklılıkları” olarak bilinen farklılıklar, kelime veya harfin telaffuz ve seslendirilmesine yönelik olması nedeniyle, bu gibi kıraat farklılıklarına, “fonetik farklılıklar” denmektedir.¹

Bu çalışmada sektenin mahiyet itibarı ile ne olduğu, hangi alanlarda ne anlamda kullanıldığı, anlam alanı, bir tecvid kaidesi olarak kıraat ilmindeki kullanımı, kıraat imamlarınca nasıl ve nerelerde uygulandığı, uygulanma gerekçeleri ve bu gerekçelerin ne kadar tevkîfi olup olmadığı gibi hususların belirlenmesi ele alınmaktadır. Belirtilen bu hususlar ise bizlere sektenin kıraat ilmindeki yerinin ne olduğu konusu hakkında terspitler ve değerlendirmeler yapmamızı sağlayacaktır.

1. SEKTE KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ

Sekte (السَّكْتَةُ) kelimesi, Arapça (س ك ت) s-k-t kök harflerinden oluşan *sekete* (سَكَّتَ) fiilinden mastar olup isim olarak kullanılmaktadır. Aslında *sekete* (سَكَّتَ) *yeskütü* (يَسْكُتُ) fiilinin mastarları, *sekten* (سَكَّتًا), *sükâten* (سُكَّاتًا), *sükûten* (سُكُوتًا) şeklindedir. Arapçada mastar-ı merre olarak isimlendirilen ve sayı ifade eden *fa'leten* (فَعْلَةٌ) mastar kalıbından *sekete* (سَكَّتَ) fiilinin mastarı *sekteten* (سَكَّتَةٌ) şeklindedir. Bu nedenle *sekte* kelimesinin aslı da Arapça *sekete* (سَكَّتَ) fiilinin *fa'leten* (فَعْلَةٌ) mastar kalıbının *sekteten* (سَكَّتَةٌ) şeklindeki isimleşmiş halidir.²

Konumuz olan *sekte* kelimesi, ilk dönem kaynaklarda *es-sekt* (السَّكْتُ) olarak da ifade edilmektedir.³ Ancak *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesi, *sekt* (السَّكْتُ) kelimesi yerine kullanılmakla birlikte, aşağıda belirtileceği üzere, kelime kalıplarında farklılık olduğu gibi, anlamları arasında da farklılık bulunmaktadır. *Sekete* (سَكَّتَ), *yeskütü* (يَسْكُتُ) fiili “susmak, konuşmamak, sessizleşmek, dinmek, sakinleşmek, cevap vermemek” anlamlarına gelmektedir. *Sekete* (سَكَّتَ) fiili, *nataka* (نَطَقَ) “konuştu” fiilinin zıddı anlamında kullanıldığında, *samete* (صَمَّتَ) “sustu” fiili ile eş anlamlı kullanılmış olmaktadır.⁴ *Sekete anhu 'l-ğadabu* (سَكَّتَ عَنْهُ الْغَضَبُ) “öfkesi dindi” ifadesinde ise “dinmek, sakinleşmek” anlamında, *seken* (سَكَنَ) “sakinleşti” manasında kullanılmaktadır. Bazen *sekt* (سَكَّتَ), *sekte* (سَكَّتَةٌ), *sükât* (سُكَّاتٌ), *sâkûte* (سَاكُوتَةٌ) kelimeleri aynı anlamda da kullanılabilir.⁵ *Sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesinin sözlük anlamıyla kullanıldığı manaları ise şöyle sıralayabiliriz:

1. “Susmak, durmak”⁶ anlamında kullanıldığında, uzun bir susma veya birkaç kez susma olmayıp, konuşma esnasında “bir kez susmak, bir kez konuşmayı kesmek ve durmak” anlamında bir duruş için kullanılır.

1 Mehmet Dağ, *Geleneksel Kıraat Algısına Eleştirel Bir Yaklaşım*, 25. bsk., (İstanbul: İsam Yayınları, 2013), 57-58.

2 Ebû Nasr İsmail b. Hammâd el-Cevherî, “س ك ت”, *es-Sihhâh Tacu'l-Luga ve Sihhâhü'l-Arabîyye*, thk. Ahmed Abdulgafur Attar, (Beyrut: Daru'l-İlim li'l-Melâim, 1987), 1/253; Muhammed b. Mükrim b. Ali b. Manzûr, “س ك ت”, *Lisânü'l-Arab* (Beyrut: Daru's-Sadr, 1414), 2/43-44.

3 Ebû Abdîrrahman Halil b. Ahmed Ferâhîdî, “س ك ت”, *Kitabü'l-Ayn*, thk. Mehdi el-Mahzûmî vd. (b.y.:Daru'l-Mektebetü'l-Hilal, ts.), 5/ 306.

4 Ebû'l-Huseyn Ahmed b. Fâris b. Zekerîyya İbn Fâris, “س ك ت”, *Mekâyîsü'l-Luga*, thk: Zuheyr Abdüsselam Muhammed Harun (b.y.: Daru'l-Fikr,1979), 3/89; İbn Manzûr, “س ك ت”, *Lisânü'l-Arab*, 2/43.

5 Ferâhîdî, “س ك ت”, *Kitabü'l-Ayn*, 5/ 305; İbn Manzûr, “س ك ت”, *Lisânü'l-Arab*, 2/43-44.

6 İbn Manzûr, “س ك ت”, *Lisânü'l-Arab*, 2/43.

maktadır.⁷ Şayet kişinin hastalık veya sarhoşluktan dolayı susması uzar ise onun için *sekte* kelimesi yerine *sükât* (سُكَّاتٌ) kelimesi kullanılmaktadır.⁸

2. *Sekte* kelimesi “aniden gelen kalp krizi” gibi “birdenbire gelen hastalık krizi” anlamında isim olarak kullanılmaktadır. *Sekte* kelimesi hastalık anlamında, “insanı kendinden geçiren ve bilincini kaybettiren” manasında kullanıldığı gibi, *sin* (س) harfinin ötresiyle *sükte* (السُّكْتَةُ) şeklinde söylendiğinde ise “ağlayan bir çocuk veya birisini susturmak için yapılan her bir şey” için kullanılmaktadır.⁹ Bu anlamıyla *sükte* (السُّكْتَةُ) kelimesi ise ağlamayı kesen veya susturan herhangi birşey demektir.

3. “Mevsimleri birbirinden ayıran günler” manasında, *eyyamü 'l-fasl* (أيام الفصل) anlamında da *sekte* kelimesi kullanılmakta ve sektenin bu anlamında da “iki mevsimi ayırmak, bir mevsimin kesildiğini ve bittiğini belirtmek” manası bulunmaktadır.¹⁰

4. *Sekte* kelimesi “namazda iki yerde susulması müstahap görülen yerlerde, okumayı kesmek” anlamında kullanılmaktadır. Namazdaki birinci *sekte* iftitah tekbiri ile kıraat arasında, ikinci *sekte* ise Fâtiha Sûresi’ni okuduktan sonra zammı sûreye başlamadan önce belli bir miktar susma sektesidir.¹¹

5. Türkçede ise *sekte*, “durma, kesintiye uğrama, durgu, bozukluk, inme, felç” anlamında kullanılmaktadır.¹²

Görüldüğü üzere sözlükte *sekte* (السُّكْتَةُ) kelimesi, “susmak, konuşmamak, konuşma arasında, tilavet esnasında, nağme ve terennüm arasında kısa bir süre susmak, akışı durdurmak, iki mevsim arasını, hayatın akışını veya ritmini belli bir süre kesmek, ayırmak” anlamlarında kullanılmaktadır. Sektenin temel anlamında, herhangi bir akışı kesintiye uğratma uygulamasının bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu akış, konuşma, terennüm, nağme, tilavet, yaşam, vücudun çalışan bir uzvu, maddi bir işin çalışma akışı gibi hususları kapsadığı söylenebilir. *Sekt* (السُّكْتُ) kelimesi ise *sekete* (سَكَّت) fiilinin mastarı olarak isim şeklinde, “susma, konuşma ve okumayı durdurma” anlamında kullanıldığı gibi, “bir nağme veya terennüm arasında kelime ve i’rab hatası yapmamak için nefes almadan kısa bir süre susmak, şarkı ve musikide iki nağme arasını nefessiz bir susma ile ayırmak” anlamında kullanılmaktadır.¹³ *Sekt* kelimesindeki bu sözlük anlam, *sekte* kelimesinin tecvitteki terim anlamını da kapsamaktadır.

Terim anlamıyla *sekte* (السُّكْتَةُ) kelimesinin kullanımı, disiplinlere göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle *sekte* kelimesinin disiplinlere göre kullanımlarını tespit ettikten sonra kıraat ilmindeki kullanımıyla birlikte terimsel anlamını görmek, *sektenin* mahiyetini anlamamızı sağlayacağı gibi, kıraat ilmindeki yerinin ne olduğunu belirlemede de bizlere yol gösterici olacaktır. *Sekte* kelimesinin kullanımına geçmeden önce ona yakın ve zıt anlamlı kullanılan kelimeleri burada vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

2. SEKTE KELİMESİNİN YAKIN VE ZIT ANLAMLILARI

Sekte kelimesinin anlam alanını kavrayabilmenin bir yolu da, *sekte* kelimesi yerine veya *sekte* kelimesine yakın anlamda kullanılan kelimeleri tanımadır. *Sekte* kelimesinin sözlükteki anlamlarına yakın kullanılan Arapça kelimelere baktığımızda, *samete* (صمت), *sekene* (سكن), *veqafe* (وقف), *sâme* (صام) gibi ifadeleri görebiliriz. Bu kelimelerin *sekete* (سَكَّت) kelimesine ne kadar yakın anlamlı olduklarını görelim.

7 Bekir Topaloğlu vd., “س ك ت”, *Arapça-Türkçe Yeni Kamus*, (İstanbul: Elif Ofset, 1982), 188.

8 Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed b. el-Ezherî, *Tehzîbü 'l-Luga*, (Beyrut: Daru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, 2001), 10/29.

9 Ferâhîdî, “س ك ت”, *Kitabü 'l-Ayn*, 5/ 305; Cevherî, “س ك ت”, *es-Sihâh Tacu 'l-Luga*, 1/253; Ebu Abdillâh Zeynüddin Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdilkadir Râzî, “س ك ت”, *Muhtâru 's-Sihâh*, thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed (Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, 1999), 150.

10 Ebû Ali Muhammed b. el-Müstenîr b. Ahmed Kurtub, *el-Ezminetu ve Telbiyetu 'l-Cahiliyye*, (Beyrut: Müessesetu'r-Risale, 1985), 64.

11 Ferâhîdî, “س ك ت”, *Kitabü 'l-Ayn*, 5/ 305; Ezherî, *Tehzîbü 'l-Luga*, 10/30.

12 Hasan Eren vd., “Sekte”, *Türkçe Sözlük*, 1-2, (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1988), 2/1275.

13 Ferâhîdî, “س ك ت”, *Kitabü 'l-Ayn*, 5/ 306; Ezherî, *Tehzîbü 'l-Luga*, 10/30; Ebû'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed Râgıb İsfahânî, “س ك ت”, *el-Müfredât fi Garîbi 'l-Kur'an*, thk. Safvân Adnân ed-Dâvudî (Beyrut: Daru'l-Kalem, 1412), 416.

1. *Samete* (صَمَتَ) *yasmütü* (يَصْمُتُ) *samten* (صَمْتًا) *sumûten* (وَصُمُوتًا) *sumâten* (وَصُمَاتًا) fiili sözlükte “uzun süre sükût etmek, susmak, konuşmamak” anlamında kullanılmaktadır.¹⁴ *Sekt* (السَّكْتُ) kelimesindeki “susmak”, gücü yettiği ve konuşması olduğu halde sesin veya konuşmanın kesilmesi şeklinde bir susmadır. Fakat *samt* (الصمت) kelimesindeki susmak ise kişinin konuşması olmadığı için susması anlamında olduğu belirtilmektedir.¹⁵ Ancak bu kelimelerin birbiri yerine kullanılan yakın anlamlı kelimeler olmasına rağmen, anlam alanları arasında farklılık bulunduğu bilinmektedir. Mesela öfkenin dinmesi ve yatışması anlamındaki *sekene* (سكن) “susmak” manasında *sekete* (سَكَتَ) fiili kullanıldığı halde, “susmak” anlamındaki *samete* (صَمَتَ) fiilinin kullanılması uygun görülmemektedir. Çünkü *samete* (صَمَتَ) fiilinin anlamında kişinin “lafı ve konuşmayı kesip çenesini kapaması” anlamı bulunmaktadır. Bu nedenle *sekete an Mûsâ'l-ğadabü* (سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبِ) âyetinde, *sekete* (سَكَتَ) yerine *samete* (صَمَتَ) fiili kullanılmamıştır.¹⁶

2. *Sekene* (سكن) *yeskünü* (يَسْكُنُ) *sükûnen* (سُكُونًا) fiili sözlükte “eylemsizlik” anlamında “sakinleşmek, dinmek, sessizleşmek, susmak” anlamında kullanılmaktadır. Rüzgâr, yağmur, öfke gibi şeylerin dinmesi, yatışması anlamında *sekene* (سكن) fiili kullanıldığı gibi, kalbin mutmain olması için de kullanılmaktadır.¹⁷ Ayrıca *sekene* (سكن) kelimesinde sürekli bir durgunluk ve sessizlik anlamı hâkimdir. *Sekene'l-mâü* (سَكَنَ الْمَاءَ) denildiğinde *rekede'l-mâü* (رَكَدَ الْمَاءَ) “su durgun/hareketsiz oldu” manasında kullanıldığı anlaşılmaktadır.¹⁸ Ses ile ilgili ise *sekene's-savtu* (سَكَنَ الصَّوْتِ) denildiğinde *hafeti's-savtu* (حَفَّتِ الصَّوْتِ) “ses kısıldı, duyulmaz oldu” manasında kullanılmış olur.¹⁹ Ancak *sekete* (سَكَتَ) kelimesinde “kısmak” anlamı değil “kesmek” ve “durdurmak” anlamı bulunmaktadır.

3. *Veqafe* (وقف) *yeqifü* (يَقِفُ) *vüqûfen* (وُقُوفًا) şeklinde kullanılan fiil, “durmak, ayakta dikili durmak” anlamına gelir. Şayet *veqafe* (وقف) *vaqfen* (وَقْفًا) şeklinde kullanılırsa “hapsetmek, durdurmak, vakfetmek” anlamına gelmektedir.²⁰ *Veqaftü'd-dâbbete* (وَقَفْتُ الدَّابَّةَ) ‘hayvanı durdurdum’ ve *Veqaftü'l-kelime* (وَقَفْتُ الْكَلِمَةَ) “kelimede durdum” şeklinde kullanılması, *veqafe* (وَقَفْتُ) fiilinin müteaddi (geçişli) halidir.²¹ *Kellem-tühüm sümme evkaftü anhüm* (كَلَّمْتُهُمْ ثُمَّ أَوْقَفْتُ عَنْهُمْ) denildiğinde ise “onlarla konuştum sonra onlarla konuşmamı durdurdum” ifadesiyle *sekettü* (سَكَتَ) manasında kullanılmış olmaktadır.²² Mana itibarı ile *sekete* (سَكَتَ) ve *veqafe* (وقف) kelimeleri “sesi, okumayı, konuşmayı durdurmak” anlamında birleştiği söylenebilir. Ancak vakf (duruş) olabilmesi için ses ve nefesin birlikte kesilmesi gerekirken, *sekte* kelimesinde ise bunun zorunlu olduğunu söyleyemeyiz. Yine bir kelimenin ortasında durmak şeklinde *sekte* yapılabilir, fakat vakf yapılamaz, vakf olabilmesi için kelime sonunda durmak gerekmektedir.²³

4. *Sâme* (صام) *yesûmü* (يَصُومُ) *savmen* (صَوْمًا) *siyâmen* (صِيَامًا) kelimesi sözlükte “yemeyi, içmeyi, konuşmayı terk etmek”, *samt* (الصمت) anlamında “susmak”, *imsâk* anlamında “konuşma ve herhangi bir eylemden kaçınmak, terketmek, yapmaktan kendini alıkoymak” manasında kullanılmaktadır. Bazen susan ve kendisini konuşmaktan alıkoyan birisi için kullanılan *sâmit* (صَامِت) kelimesi yerine *sâim* (صَاءِم) kelimesi kullanılabilir. Rüzgârın esmesi dindiğinde *sâmeti'r-rîhu* (صَامَتِ الرِّيحُ) “rüzgâr esmeyi terk etti, sustu” ifadesi *rekede* (رَكَدَ) “dindi” anlamında kullanılmaktadır.²⁴

Kuşkusuz *sekte* kelimesine yakın anlamda kullanılan kelimeleri bilmek kadar, zıt anlamda kullanılan kelimeleri de bilmek, *sekte* kelimesinin anlam alanının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Tespit ettiğimiz kadarıyla *sekte* kelimesine zıt anlamlı olabilecek kelimeler *netaqa* (نَطَقَ), *kelleme* (كَلَّمَ), *vesale* (وَصَلَ) şeklinde ortaya çıkmaktadır.

14 Ferâhîdî, “ص م ت”, *Kitabü'l-Ayn*, 7/106.

15 Cevherî, “ص م ت”, *es-Sıhhâh Tâcü'l-Luga*, 1/256, Dipnot:1.

16 Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. el-Hasen Fahrüddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb (et-Tefsîru'l-Kebîr)*, 3.bsk., 32 cilt, (Beyrut: Daru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, h.1420), 15/374.

17 Ferâhîdî, “س ك ن”, *Kitabü'l-Ayn*, 5/312, 7/442.

18 Cevherî, “ر ك د”, *es-Sıhhâh Tâcü'l-Luga*, 2/477; Zeynüddin Râzî, “ر ك د”, *Muhtâru's-Sıhhâh*, 344.

19 Cevherî, “ص م ت”, *es-Sıhhâh Tâcü'l-Luga*, 1/248.

20 Ferâhîdî, “و ق ف”, *Kitabü'l-Ayn*, 5/ 223.

21 İbn Manzûr, “و ق ف”, *Lisânü'l-Arab*, 9/359-362.

22 İbn Fâris, “و ق ف”, *Mekâyisü'l-Luga*, 6/135.

23 Abdullâh Ali Meymûnî, *Fadlu'l-İlmi'l-Vakfi ve'l-İbtidâi ve Hukmi'l-Vakfi alâ Rüüsü'l-Âyât*, (Riyad: Dâru'l-Kasım, 2003), 9-11.

24 Ferâhîdî, “صوم”, *Kitabü'l-Ayn*, 7/171; İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, 12/350.

1. *Netaqa* (نَطَقَ) *yentiqū* (يَنْطِقُ) *nutqan* (نُطْقًا) fiili sözlükte “konuşmak, telaffuz etmek, söylemek ve konuşmaya benzer hususlar icra etmek” anlamında kullanılmaktadır.²⁵ Bu anlamıyla *netaqa* (نَطَقَ) kelimesi *kelleme* (كَلَّمَ) kelimesi ile aynı manada kullanılmaktadır. *Nutk* (نُطْق) kelimesi de “konuşma, telaffuz, ifade etme” anlamıyla *kelam* (كَلَام) kelimesi yerine kullanılmaktadır.²⁶ Bu yönüyle *nutk* (نُطْق) kelimesi, *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesinin zıt anlamlısı kabul edilebilir.

2. *Kelleme* (كَلَّمَ) *yükellimū* (يُكَلِّمُ) *teklimen* (تَكْلِيمًا) fiili sözlükte “konuşmak, söylemek, nutukta bulunmak” anlamında kullanılmaktadır.²⁷ Kur’an’da da (وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا) “ve Allah, gerçekten Musa ile konuştu”²⁸ şeklinde *kelleme* (كَلَّمَ) kelimesi konuşmak anlamında kullanılmaktadır. Bu açıdan *kelleme* (كَلَّمَ) kelimesi, *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesinin zıt anlamlısı olarak görülebilir.

3. *Vesale* (وَصَلَ) *yesilū* (يَصِلُ) *vaslen* (وَصْلًا) *vüsûlen* (وُصُولًا) *siletēn* (صِلَةً) fiili sözlükte “varmak, ulaşmak, birleştirmek, bitişirmek, bir şeyi bir şeye ulamak ve katmak, kesintiye uğratmamak, ittisal” anlamında kullanılmaktadır. Aslında *vasl* (الْوَصْل) kelimesinin zıt anlamlısı, *fasl* (الفصل) kelimesidir.²⁹ Yukarıda belirtildiği üzere *sekte* kelimesinin bir anlamında “fasletme, iki kelime veya harfi birbirinden ayırma maksatlı susma” manasından hareketle, *vasl* (الْوَصْل) kelimesi *fasl* (الفصل) kelimesinin zıt anlamlısı olduğu gibi, aynı anlamdan hareketle *vasl* (الْوَصْل) kelimesi, *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesinin de zıt anlamlısı kabul edilebilir.

3. SEKTE KELİMESİNİN KULLANIMI

Sekte kelimesinin kullanım sürecini bilmek için bu kelimenin nerelerde, nasıl ve hangi anlamlarda kullanıldığını görmek gerekmektedir. Bu yönüyle *sekte* kelimesinin kullanımı, Hz. Peygamber dönemi ve Hz. Peygamberin vefatından sonraki dönem dikkate alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Sekte kelimesinin kullanılmadığı alanlara yer verilmemiş olup, kullanıldığı alanlardan ise Kur’an’daki kullanımından başlanacaktır.

3.1. KUR’AN’DA KULLANIMI

Kur’an’da doğrudan *sekt* (السَّكْتُ) ve *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimeleri yer almamaktadır. Ancak her iki kelimenin de kendisinden türemiş olduğu Arapça (س ك ت) s-k-t kök harflerinden oluşan *sekete* (سَكَّتَ) fiilinin Kur’an’da tek bir yerde kullanıldığı bilinmektedir. (وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابِحَ) “*Mûsâ'nın öfkesi yatışınca/dinince levhaları aldı*”³⁰ şeklinde ifade edilen âyette, *sekete* (سَكَّتَ) fiili, *sekene* (سَكَّنَ) “yatıştı, dindi” anlamına gelmektedir. Görüldüğü üzere Kur’an’da kullanılan *sekete* (سَكَّتَ) fiili istiare yoluyla sözlük anlamında kullanılmaktadır.³¹

3.2. SÜNNET/HADİS METİNLERİNDE KULLANIMI

Sünnet/hadis metinlerinde, *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesi, daha çok namazda Fâtiha Sûresi’ni okumadan önce ve okuduktan sonra belli bir miktar susmak anlamında kullanılmaktadır. Ebû Dâvud’un (275/888) *Sünen* adlı eserinin “Salât” bölümünde, konuyla ilgili *babu’s-sekte inde’l-iftitahi* (بَابُ السَّكْتَةِ عِنْدَ الْإِفْتِتَاحِ) “iftitah tekbiri anında *sekte* yapmak (susmak)” şeklinde bir başlıkla konuya yer verilmekte ve hadislerde *sekte* (السَّكْتَةُ) kelimesi kullanılmaktadır.³² Mesela bir rivayette şöyle geçmektedir:

25 İbn Fâris, “نطق”, *Mekâyîsü’l-Luga*, 5/440.

26 Cevherî, “نطق”, *es-Sıhhâh Tâcü’l-Luga*, 4/1559.

27 İbn Fâris, “كلم”, *Mekâyîsü’l-Luga*, 5/131.

28 Nisa 4/164.

29 Ferâhîdî, “وصل”, *Kitabü’l-Ayn*, 7/152; İbn Fâris, “وصل”, *Mekâyîsü’l-Luga*, 6/116; İbn Manzûr, “وصل”, *Lisânü’l-Arab*, 11/729.

30 A’râf 7/154.

31 Râgıb İsfahânî, “س ك ت”, *el-Müfredât*, 416.

32 Ebû Dâvud Süleyman b. Eş’âs, *Sünen-ü Ebi Dâvud*, (Beyrut: Daru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2001) “Salât”, 124. Ayrıca bkz. Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *Camîu’l-Tirmizî*. thk. Salih b. Abdilaziz. Tek cilt (1627-2083). Riyad: Daru’s-Selam, 3. basım 2000, “Salât” 72, (No: 251); İbn Mace, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî. *Sünenü İbn Mace*. nşr. Salih b. Abdilaziz. Tek cilt (2475-2754). Riyad: Daru’s-Selam, 3. basım 2000, “İkametü’s-Salât ve’s-Sünne fi hâ”, 12, (No: 844, 845).

(قَالَ سَمُرَةُ حَفِظْتُ سَكَّتَيْنِ فِي الصَّلَاةِ ، سَكَّتَهُ إِذَا كَبَّرَ الْإِمَامُ حَتَّى يَفْرَأَ ، وَسَكَّتَهُ إِذَا فَرَغَ مِنْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ)

“Semure şöyle dedi: Namazda iki sektenin yapılacağını ezberleyip korumuştum. Sektelerden biri imamın tekbir alıp kıraate başlayınca kadarki an, diğer sekte ise imamın Fâtihayı bitirmesinden sonraki sektedir (susmasıdır).”³³ Görüldüğü üzere hadis metninde kullanılan sekte kelimesi, hem sözlük hem de terim anlamında belli bir süre susmak, sükût etmek, diğer bir ifadeyle namazdaki kıraata başlamadan önce susarak bekleme manasında kullanılmıştır.³⁴

3.3. DİLDEKİ KULLANIMI

Arap dili ve edebiyatında *sekete* (سَكَّتَ) fiili ve fiil türevleri ile *sükût* (سُكُوت) mastarının çokça kullanıldığı bilinmektedir. Hatta cahiliye dönemi mu'allakât şairlerinden Antere b. Şeddâd (ö.615) bir şiirinde susmak anlamında sözlük manasıyla *sekete* (سَكَّتَ) fiilini ve *sükût* (سُكُوت) mastarını şöyle kullanmaktadır: ³⁵

سَكَّتُ فَعَرَ أَعْدَائِي السُّكُوتِ   وَظَنُونِي لِأَهْلِي قَدْ نَسِيبُ

Sekettü fe ğarre a'dâi's-sükûtü   Ve zannûnî li ehlî kad nesîtü

“Sustum, susmak düşmanlarımı yanılttı.- Kendi aile ehlimi, unuttuğumu sandılar.” Şiirde *sekete* ve *sükût* kelimeleri, sözlük anlamında kullanılmıştır. Tespit edildiği kadarıyla cahiliye döneminde mastar veya isim olarak *sekt* (سَكَّتَ) ve *sekte* (سَكَّتَةُ) kelimelerinin terim anlamında kullanımına rastlanılmamıştır. Ancak daha sonra Emevî, Abbâsî ve sonraki dönemlerde bu kelimelerin hem sözlük hem de terim anlamında kullanıldığı görülebilir. Mesela şair İbn Meyyâde (ö.149/)³⁶ ve Ebû Ubâde el-Buherî (285/898),³⁷ *sekte* (سَكَّتَةُ) kelimelerini şiirlerinde sözlük anlamında kullanmışlardır. Aynı şekilde Ebü'l-Esved ed-Düelî'nin şiirlerini Divanu Ebü'l-Esved ed-Düelî adında derleyen Ebû Saîd el-Hasen es-Sükkerî'nin (ö.290/903) derlemesinde de *sekt* (سَكَّتَ) kelimesi kullanılmıştır.³⁸ Ebû Ca'fer en-Nahhâs (ö.338/949) *sekte* kelimesini sözlük anlamıyla susmak anlamında kullanmıştır.³⁹ Bedî'z-Zamân el-Hemedânî (ö.398/1008) ise *Makâmât* adlı eserinde kriz, felç ve hastalık anlamında kullanmaktadır.⁴⁰

Arap dilinin yazım ve okuma kaidelerine dair günümüz çalışmalarında ise sekte kelimesi, kelime ve ifadeler arasında yanlış ve düzensizliği engelleyen fasıla anlamında kısa bir süre susma veya kesme, diğer bir ifadeyle “virgül” manasında kullanılmaktadır. Muhammed Salih eş-Şenkîti (ö.1945) Arap dilindeki yazı ve okumadaki ifadelerin anlaşılabilirliği için fasıla ve virgülün olduğu yerlerde, hafif bir sektenin yapılması gerektiğini belirtirken, sekte kelimesini kısa bir süre susmak, iki kelime ve ifadenin yanlış anlaşılmasını engellemek için birbirinden ayırmak anlamındaki susma manasında kullanmaktadır. Fasıla anlamındaki susmada nefes alıp almama, sözkonusu edilmemektedir. Önemli olan ifade ve kelimelerin yanlış anlaşılmasını engelleyecek virgül anlamındaki kısa suskunluktur. Şenkîti, Arap dilindeki fasıla anlamındaki sektelerin yapıldığı yerleri, virgülün bulunması gereken yerler olarak sıralamaktadır. Mesela münadâ'dan sonra virgül konulması gerektiğini belirtmektedir. Diğer bir ifade ile virgülün olduğu yerlerde, fasıla sektesi yapılması gerekmektedir.⁴¹ Bu yönüyle sektenin terim anlamlarından biri de Arap yazısını okuma ve Arapça konuşma esnasında, virgül olması gereken yerlerde, hafif bir susmak anlamında kullanıldığı görülmektedir.

33 Ebû Dâvud, *Sünen*, “Salât”, 124, (No: 777).

34 Diğer örnekler için bkz. Ebû Dâvud, *Sünen*, Salât, 124, (No: 778, 779, 780, 781).

35 Antere b. Şeddâd, *Divânu Antere b. Şeddâd*, 2. Bsk., thk. Hamdû Tammâs, (Beyrut: Darü'l-Marife, 2004), 83.

36 Şiir için bkz. Rammah b. Ebred Meddî İbn Meyyâde, *Şi'ru İbn Meyyâde*, (Musul: Matba'atu'l-Cumhur, 1968), 20. (وَلَمْ يَعْتَدِرْ عَذْرَ الْبَرِيِّ وَلَمْ يَزَلْ لَهُ سَكَّتَةٌ حَتَّى يُقَالَ مُرِيبٌ)

37 Şiir için bkz. Ebû Ubâde Velid b. Ubeyd el-Buherî, *Divanu'l-Buherî*, I-V, 3. Bsk., thk. Hasan Kamil es-Sayrafî, (Kahire: Daru'l-Mearif, t.y.) 1/159. (- وَإِذَا رَجَوْتُ نَسْتُ رَجَائِي سَكَّتَةً مِنْ عَائِبٍ فِي الْحُبِّ غَيْرِ مُعَاتِبٍ -)

38 Şiir için bkz. Ebû Saîd el-Hasen es-Sükkerî, *Divanü Ebî Esved ed-Düelî*, thk. Muhammed Hasen Âlu Yasîn, (Beyrut: Mektebetu'l-Hilal, 1998), 86, 243. (سَكَّتُ فَلَمْ يَبْلُغْ بِي السَّكَّتِ نَقْرَةً... وَقَلْتُ فَلَمْ أَبْلُغْ بِذِمِّ وَلَا مَدْحِ.)

39 Ebû Cafer en-Nahhâs Ahmed b. Muhammed b. İsmail, *Umdetü'l-Kitap*, thk. Bisâm Abdulvahhab el-Cabî, 1.bsk. (Beyrut: Daru İbn Hazm, 2004), 349. (ثم سكت سكتة.)

40 Ebü'l-Fadl Ahmed b. el-Huseyn b. Yahya Bedî'z-Zamân el-Hemedânî, *Makâmâtü Bedî'z-Zemân el-Hemedânî*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamîd, (Kahire: el-Mektebetu'l-Ezheriyye, 1923), 108. (وَعَلَّتْهُ سَكَّتَةٌ)

41 Muhammed Salih eş-Şankîti, *Fennü'l-Tahrîrî'l-Arabî Zavâbituhu ve Enmâtuhu*, 5. Bsk. (Suûd: Daru'l-Endülüs, 2001), 138.

3.4. TEFSİRLERDE KULLANIMI

Tefsir kitaplarında *sekte* ve *sekt* kelimelerinin sözlük ve terim anlamında kullanıldığı görülmektedir. Sekte kelimesinin tefsirdeki kullanımları konu ve anlamları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Arap harflerinin ve hurûf-ı mukattaaların okunuşlarındaki sekte, sonradan okunacaklara karışmasını engelleme amacıyla yapılan fasıl, kısa bir susma ve sükûn ile bitirme manasında kullanılmıştır. Mesela Ebû İshak ez-Zeccâc (ö.311/923), hece harflerinin sükûn ile sekte üzere mebni okuduklarını belirtirken, sekteyi sükûn üzerine icra ve sonraki okunacak harf veya kelimedden ayırma susması anlamında kullanmaktadır. Arap alfabesi ve sûrelerin başındaki, *elif, lâm, mîm* (الم), *kâf, hâ, yâ, ayn, sâd* (كهيعص) gibi mukattaa harflerini de dilsel ve fonetik bir temele dayandırarak konuya örnek vermektedir.⁴² Fahrüddîn er-Râzî (ö.606/1210) de bu harflerin okunuşlarının sekte üzere olduklarını belirtmektedir.⁴³

2. Namazda Fâtiha Sûresi bitince *vele'd-dâllîn* (وَلَا الضَّالِّينَ) lafzından sonra *âmîn* (أَمِينَ) derken, âmin lafzının Kur'an'dan olmadığını belirtmek amacıyla *vele'd-dâllîn* (وَلَا الضَّالِّينَ) lafzındaki *nûn* (ن) harfinde sükûn ile icra ettikten sonra *âmîn* (أَمِينَ) demeden önce yapılan sekte, “susma, okumayı kesme ve iki kelimeyi ayırma” anlamında kullanılmaktadır. Kurtûbî (ö.671/1273), Fâtiha Sûresi'ni okurken son kelimesi olan *vele'd-dâllîn* (وَلَا الضَّالِّينَ) kelimesinin son harfi olan *nûn* (ن) ile *âmîn* (أَمِينَ) kelimesinin arasında çok kısa bir sekte yapılması gerektiğinin sünnet olduğunu belirtirken, *sekte* kelimesini fasıla, ayırma duruşu anlamında kullanmaktadır.⁴⁴

3. Sekte kelimesi, namazda imamın Fâtiha Sûresi'nden önce ve sonra susması ve belli bir süre beklemesi anlamında kullanılmaktadır. Cassâs (ö.370/980), A'râf Sûresi 204. âyeti tefsir ederken, “el-kirâetü halfe'l-İmam” bahsinde, imamın namazda Fâtiha Sûresi'nden önce ve sonra sekte yapması ile ilgili konuyu ele alırken sekte kelimesini “belli bir süre susmak, kıraati kesmek” anlamında kullanmaktadır.⁴⁵ Aynı şekilde A'râf Sûresi 204. âyetini tefsir eden İbnü'l-Arabî el-Mâlikî (ö.543/1148), *Ahkâmu'l-Kur'an* adlı tefsirinde, Fahrüddîn Râzî (ö.606/1210) de *Mefâtîhu'l-Ğayb* adlı tefsirinde imamın namazda yaptığı sekteyi belli bir süre susmak, kıraati kesmek anlamında kullanmışlardır.⁴⁶

4. Sekte kelimesi diğer bir anlam olarak da hastalık manasında kullanılmaktadır. Ebü's-Suûd (ö.982/1574) *İrşadü'l-Akli's-Selîm* adlı eserinde, sekte kelimesini “hastalık, kriz” anlamında kullanmaktadır.⁴⁷

5. Bir tecvid kuralı olarak sekte, kıraat esnasında nefes almadan sesi kesmek, kısa bir süre susmak anlamında da tefsirlerde kullanılmaktadır. Bu anlamdaki sekte Kur'an'ın dört yerinde belirtilen sektedir. İbn A'tiyye (ö.542/1148) *el-Muharreru'l-Vecîz* adlı tefsirinde, Âsım'ın Hafs rivayetine göre Kur'an'daki dört sekteyi belirtir. Bunlar bilindiği üzere Kehf, Yâsîn, Kıyâme ve Mutaffîfîn Sûrelerinde yer alan sektelerdir.⁴⁸

Görüldüğü üzere tefsir kitaplarında *sekte* kelimesi hem sözlük hem de terim anlamıyla kullanılmaktadır. Kullanıldığı anlamlar, “fasıla susması, kısa bir susma, sükûn ile bitirme, okumayı kesme ve iki kelimeyi ayırma susması, belli bir süre susmak, kıraati kesmek, hastalık, kriz, hayatı kesintiye uğratan hastalık, kıraat esnasında nefes almadan sesi kesmek” şeklinde belirtilebilir.

42 İbrahim b. es-Serî b. Sehl Ebû İshak ez-Zeccâc, *Maâni'l-Kur'an ve İrâbuhû*, 5 cilt, (Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1988), 1/59.

43 Fahrüddin Râzî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 21/506.

44 Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Fereh el-Ensârî el-Kurtûbî, *el-Camî li Ahkâmi'l-Kur'an*, 20 c. (10 Mücellet), thk. Ahmed el-Berdûnûnî- İbrahim A'tfîş, 2.bsk. (Kahire: Daru'l-Kütübî'l-Mısıriyye, 1964), 1/127.

45 Ebû Bekr Ahmed b. Ali el-Cassâs el-Hanefî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, (Beyrut: Dârulhyai't-Türasi'l-Arabî, h.1405), 4/217.

46 Kadî Muhammed b. Abdillâh Ebû Bekr İbnü'l-Arabî el-İşbilî el-Mâlikî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 4 cilt, 3. Bsk., thk. Muhammed Abdulkadir Âta, (Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003), 2/367; Fahrüddin Râzî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 15/440.

47 Ebü's-Suûd el-İmadî Muhammed b. Muhammed b. Mustafa, *İrşadü'l-Akli's-Selîm ila Mezâya'l-Kerîm*, (Beyrut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabî, t.y.), 2/39.

48 Ebu Muhammed Abdülhak b. Galib b. Abdirrahman b. Temmâm b. A'tiyye el-Endülüsî, *el-Muharrerü'l-Vecîz fi Tefsiri'l-Kitabi'l-Azîz*, 6 cilt, thk. Abdüsselam Abdüşşafî Muhammed, (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, h.1422), 3/494.

3.5. FIKIHTA KULLANIMI

Fıkıh alanında *sekte* kelimesinin kullanıldığı konuları ise şöyle sıralamak mümkündür:

1. Namazda kıraat esnasında yapılan bir anlık susmak anlamında kullanılan sektedir. Bu sekteler şöyle yapılmaktadır: a) Tekbirden sonra ve Fâtiha Sûresi'nden önce sekte yapılır ve bu esnada herkes içinden başlangıç duası okur. b) Fâtiha Sûresi'nden sonraki bir anlık susma sektesinde, Fâtiha Sûresi'ni bitiremeyenlerin tamamlamaları beklenir. Bu sektenin amacı, “Fâtihasız namaz olmaz”⁴⁹ hadisi gereğince cemaatle kılınan namazlarda, imamın kendisine tabii olanlardan Fâtiha Sûresi'ni tamamlayamayanlara okumaları için fırsat vermesidir.⁵⁰ Ancak yapılan bu sekte, bütün mezheplerce yapılmadığı gibi, hükmü de tartışmalıdır. Konu makalemizin muhtevasına dâhil olmadığı için, buradaki gayemiz namazda kıraat esnasında yapılan bir anlık susmak anlamında kullanılan sekte kelimesinin fıkıhtaki kullanımını belirtmekle yetinmektir.

2. Yukarıda tefsirlerdeki kullanımda belirtildiği üzere, namazda Fâtiha Sûresi okunduktan sonra *ve-le'd-dâllîn* (وَلَا الضَّالِّينَ) lafzı ile sonunda *âmîn* (أَمِينَ) denilen lafzın arasını ayırmak amacıyla okumayı kesme anlamındaki susma sektesidir.⁵¹

3. Yemin, talak, köle azad etme vb. hususları (inşallah) Allah'ın dilemesine bağlamak durumunda, yemin ve talak gibi hususlar gerçekleşmez. Mesela “Şayet Allah dilerse, Allah'a yemin olsunki şu işi yapacağım” gibi bir yemine kişi o işi yapmaz ise yemini bozulmamış olur. Çünkü yeminini Allah'ın dilemesine bağlamış, diğer bir ifadeyle inşallah ifadesiyle yeminini birleştirmiştir. Talak ifadesini de inşallah ifadesiyle birleştirmekle hanımını boşamış olmaz. Şayet yemin ve talak ifadelerinden sonra hemen inşallah ifadesini söyleyeyip, iki ifadeyi birbirinden ayırt edecek susma ve ifadeleri ayırma sektesinde bulunduğu, yemini ve talakı geçerli olur. Konuşma esnasındaki düşünme, nefes kesilme, yutkunma ve öksürükten dolayı sesinin kesilmesi veya arızı bir susma anlamındaki sektenin oluşması, yani arızı türden konuşmayı kesen sektelerin oluşması, gerçek manada konuşmanın akışını kesen sekteler olmadığından, yemin ve talak geçersizdir.⁵² Buradaki sekte kelimesi, akışı arızî veya tabii olarak kesmek, durdurmak anlamında kullanılmaktadır.

3.6. KIRAAT VE TECVİD İLMİNDE KULLANIMI

Kıraat ve tecvid ilminde *sekte* ve *sekt* kelimeleri aynı anlamda ve birbirlerin yerine kullanılabilir. *Sekte* kelimesi yerine *sekt* kelimesi, “ belli bir zaman içinde, vakf yapma süresinden daha az olmak üzere nefes almaksızın sesi kesmek”⁵³ şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım, sektenin kıraat ve tecvid ilmindeki kullanımına dair bizlere bilgi verdiği gibi, aynı zamanda sekte kelimesinin terim anlamını da açıklamaktadır. Bazen de *sekte* veya *sekt* kelimeleri, *vakfetün yesîratün* (وَقْفَةٌ يَسِيرَةٌ) “kolayca bir vakfe”, *vakfetün hafîfetün* (وَقْفَةٌ خَفِيفَةٌ) “hafif bir vakfe”, *vükayfetün* (وُقَيْفَةٌ) “vakıfçık” şeklinde de kullanılarak anlamlandırılmaktadır.⁵⁴ Bu ifadeler ise sektenin nefes almaksızın, hafif ve kolay bir duruş (vakf) yapma anlamında kullanıldığını göstermektedir.

Sektenin kıraat ve tecvid ilmindeki kullanımına kısaca işaret etmekle yetinilmiştir. Sekte, bir tecvid kaidesi olarak kıraat ilminin konusu olması nedeniyle, Kur'an tilavetinde sektenin uygulandığı yerler, uygulanma nedenlerini ayrı bir başlık altında ele almak daha uygun olacaktır.

49 Muhammed b. İsmail Ebû Abdillâh el-Buhârî, *Sahihu'l-Buhârî*, nşr. Salih b. Abdilaziz b. Muhammed, Tek cilt (Riyad: Daru's-Selam, 2000), “Ezân”, 94, (No: 756).

50 Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Habîb el-Maverdî, *el-Havi'l-Kebîr fi Fıkhi Mezhebi İmam eş-Şafî* (*ŞehuMuhtasarü'l-Müzenî*), thk. Ali Muhammed Muavvid- Adil AhmedAbdülmevcûd, 19 cilt, (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, h.1422), 2/143; Behram b. Abdillâh b. Abdilaziz b. Ömer Ebu'l-Bekâ Tacuddin ed-Demîrî (ö.805/1402), *eş-Şâmil fi Fıkhi'l-İmam Mâlik*, thk. Ahmed b. Abdilkerim Necîb, 2 cilt, (by. Merkezü Necîbüye li'l-Mahtûtât ve Hidmeti't-Türâs, 2008), 1/103.

51 Musa b. Ahmed b. Musa b. Salim el-Hicâvî el-Makdîsî Ebu'n-Necâ, *el-İknâ fi Fıkhi İmam Ahmed b. Hanbel*, 4 cilt, thk. Abdullatif Muhammed Musa es-Subkî, (Beyrut: Daru'l-Marife, ty.), 1/116.

52 Muhammed b. İdrîs eş-Şafî, *el-Ümm*, (Beyrut: Daru'l-Fikr, 2002), 4 cilt (7.cüz), 68; İsmail b. Yahya b. İsmail Ebû İbrahim el-Müzenî, *Muhtasarü'l-Müzenî* (*el-Ümm* ile beraber), (Beyrut: Daru'l-Marife, 1990), 8/398.

53 Ebû'l-Hayr İbnü'l-Cezerî Muhammed b. Muhammed b. Yusuf, *en-Neşr fi Kirâati'l-'Aşr*, 2 cilt, thk. Ali Muhammed ed-Debba', (Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.), 1/240.

54 Celalüddin Abdurrahman b. Ebî Bekr Süyûtî, *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'an*, (Beyrut: Daru İbn Hazm, 2015), 163.

4. SEKTE KELİMESİNİN TERİMSSEL ANLAMI

Terimsel anlamı bakımından sektenin disiplinlere göre farklı tanımlandığı bilinmektedir. Ancak terimsel anlamıyla sekte kelimesi kıraat ve tecvid alanında meşhur olmuştur. Hadis metinlerinde kullanılan sekte kelimesi, “namazdaki kıraata başlamadan önce belli bir süre susarak sükût ederek beklemek”⁵⁵ manasında fıkhıdaki terimsel anlamıyla ifade edildiğini söyleyebiliriz. Fıkhıdaki terimsel anlamıyla *sekte*, “namazda kıraat esnasında yapılan bir anlık susmak”⁵⁶ şeklinde tanımlanmaktadır. Fıkıh alanında, “yemin ve talak ifadeleri ile “inşallah” ifadesi arasında, yemin ve talak ifadelerini inşallah ifadesinden ayıran ve aralarındaki akışı kesen kasti suskunluk”⁵⁷ şeklinde tanımlanabilecek ayrı bir terimsel anlamı daha bulunmaktadır. Bu *sekte*, yemin ve talakı geçerli kılan sekte anlamında kullanılmaktadır. Arap dilinde ise sekte kelimesi, “yazı ve okumada, kelime ve ifadeler arasındaki yanılğı ve düzensizliği engelleyen fasıla, kısa bir süre susmak veya kesmek, araya virgül koymak”⁵⁸ şeklinde tanımlanabilir.

Kıraat ve tecvid terimi olarak sekte kelimesi “Kur’an tilavetinde nefes alıp vermeden kısa bir süre sesi kesmek”,⁵⁹ “nefes almaksızın sesi kesmek”,⁶⁰ “Kur’an tilâvet ederken iki kelime veya harf arasında nefes alıp vermeden çok kısa bir süre duraklamak”⁶¹ şeklinde tanımlanmaktadır. Okuma esnasında sesin kesilmesi, iki kelime arasında olduğu gibi iki harf arasında da olabilmektedir. Sekte kelimesinin terimsel anlamları arasında bir mukayese yapılacak olursa, kıraat ve tecvid alanında yapılan tanımda “nefes almaksızın sesi kesmek” kaydı bulunurken, diğer alanlardaki terimsel tanımlarda böyle bir kayıt bulunmamaktadır. Bu yönüyle kıraat ve tecvitteki sektenin tanımı, yapılan diğer tanımlardan farklılaştığı görülebilir.

Sektenin nerelerde ve hangi durumlarda uygulandığına dair kıraat imamaları arasında bir ittifakın olduğu söylenemediği gibi, sektenin yapılmasına dair gösterilen gerekçelerde de ittifak olduğu söylenemez. Mesela Ebû Bekr Âsım b. Behdele (ö.127/745) kıraatının Hafs Süleyman b. el-Müğîre (ö.180/796) rivayetine göre Kur’an tilavetinde sektenin uygulandığı yerlerin⁶² Hafs’dan sekte ile tilaveti nakledildiği gibi, sektesiz bir şekilde de tilavet edildiği nakledilmektedir.⁶³ Hamza b. Habib b. Ammara (ö.156/773) kıraatının Halef b. Hişam el-Bezzâr (ö.229/843) rivayetine göre ise Kur’an tilavetinde sekte, Hafs rivayetinden tamamen farklı yerlerde uygulanmaktadır.⁶⁴ Halef rivayetine göre *elif lâm* (ال) takısından sonra hemzenin gelmesi, sükûn ile biten bir kelimedenden sonra hemze gelmesi, tek kelime içinde ‘şeyûn’ (شَيْءٌ) gibi sükûnlu *ya* (ي) harfinden sonra hemzenin gelmesi durumlarında sekte uygulanmaktadır.⁶⁵ Ebû Cafer Yezid b. el-Ka’ka’ el-Mahzûmî (ö.130/7489) kıraatına göre de Kur’an tilavetinde hurûf-ı mukattaanın her harfi arasında sekte uygulanmaktadır.⁶⁶ Ebû Amr b. el-Alâ el-Mâzinî (ö.154/770), İbn Âmir Abdullah b. Âmir el-Yahsubî (ö.118/736) ve Yakûb b. İshak el-Hadramî (ö.205/820) tarikinden Verş Osman b. Saîd el-Mısri’ye (ö.197/812) göre iki süre arasında geçiş yapılırken, üç şekil okunuştan⁶⁷ biri olan sekte ile okunabilmektedir. Diğer ikisi ise besmele ve vasl ile okunmasıdır.⁶⁸ Bütün Kıraat imamlarına göre Enfâl Sûresi’nden sonra, başında besmele olmayan Tevbe (Berâe) Sûresi’ne geçiş yapılırken, üç şekil okunuştan biri de sekte ile okumaktır.⁶⁹

55 Ebû Dâvud, *Sünen*, Salât, 124, (No: 778, 779, 780, 781).

56 Erdoğan, “Sekte”, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 500.

57 Şafîî, *el-Ümm*, 68; Müzenî, *Muhtasarü'l-Müzenî*, 8/398.

58 Şankîî, *Fennü't-Tahrîr'l-Arabî*, 138.

59 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/240.

60 İsmail Karaçam, *Kur'an-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 2011), 345.

61 Abdurrahman Çetin, “Sekte”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/335.

62 Hafs’ın sekte uyguladığı yerler için bkz. Osman b. Said b. Osman b. Ömer Ebû Amr ed-Dânî, *et-Teysîr fi'l-Kırâati's-Seb'*, 2. Bsk., (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1984), 142.

63 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/426.

64 Dânî, *et-Teysîr*, 62.

65 Dânî, *et-Teysîr*, 62; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/419-422.

66 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/424-425; Şihabuddin Ahmed b. Muhammed b. Abdulğani ed-Dimyâtî, *İthâfu Fudalâi'l-Beşer fi'l-Kırâati'l-Erbea'ite A'sher*, thk. Enes Mehare, (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998), 166.

67 Üç çeşit okunuştan kasıt, a) sekte ile okumak, b) sadece besmele ile okumak c) sektesiz bir şekilde vasl ile okumaktır.

68 Muhammed Sâlim Muhaysin, *el-İrşâdâtü'l-Celiyye fi'l-Kırâati's-Sebî min Tarîki's-Şatbiyye*, (Kahire: Daru Muhaysin, 2005), 28.

69 Abdulfettah b. Abdulğani b. Muhammed el-Kâdî (ö.1403/), *el-Büdûru'z-Zâhira fi'l-Kırâati'l-Aşri'l-Mütevâtira*, (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-Arabî, 1981), 133; Muhaysin, *el-İrşâdât*, 29.

Vakf ile ilgili olması nedeniyle makalemizin konusuna dâhil etmediğimiz sekte hası (hâ-i sekt) diye bilinen bir sekte daha bulunmaktadır.⁷⁰ Sekte hası (hâ-i sekt) ile kastedilen, bazı kelimelerin son harekesini korumak amacıyla kelime sonuna ziyade olarak getirilen sakin *he* (ه) harfidir. Kıraat imamlarının Kur’andaki sekte hası (hâ-i sekt) ile okunması gereken kelimelerin vakf halinde sekte hası (hâ-i sekt) ile okunmasında ittifaketmektedirler.⁷¹

5. SEKTEİN KIRAAT VE TECVİD İLMİNDEKİ YERİ

Sektenin kıraat ve tecvid ilmindeki yerini bilmek için, öncelikle sektenin kıraat imamlarına göre uygulanan yerleri, uygulama gerekçeleri ve uygulamada belirtilen delillerin durumunu görmek gerekmektedir. Daha sonra sektenin uygulanmasına kaynak olan delillerin bilinmesi ise bir kıraat farklılığı olarak sektenin tevkîfi olup olmadığı konusunu belirlemeye katkı sağlayacağı gibi, sektenin kıraat ilmindeki yerini de belirlemiş olacaktır.

5.1. KIRAAT İMAMLARINA GÖRE SEKTEİN UYGULANDIĞI YERLER, NEDENİ VE DELİLİ

Kıraat imamlarına göre sektenin uygulandığı yerleri ve nedenlerini delilleriyle beraber bir arada görmek, sektenin kıraat ilmindeki yerinin ne olduğuna dair bizlere yol gösterici olacaktır. Bu nedenle sektenin uygulandığı yerlerin burada hatırlanması amacıyla topluca sıralanması uygun görülmüştür. Bunları maddeler halinde şöyle belirtebiliriz:

1. Âsım (ö.127/745) kıratının Hafs (ö.180/796) rivayetine göre Kur’an tilavetinde sektenin uygulandığı yerler⁷² şunlardır:

a)-Kehf Sûresi 1. âyetin sonu olan *ivecen* (عَوَجًا) kelimesi ile 2. âyetin başı olan *kayyimen* (قَيِّمًا) kelimeleri arasında⁷³ yapılan sektedir. Bilindiği üzere sekte vasl halinde yapılır. Vakf halinde sekte yapılmamış olur. Birinci âyetin sonunda *i’vecâ* (عَوَجًا) diye meddi tabîî şekliyle vakıf ile eda edilmesi daha uygundur. Şayet ikinci âyete vasl ile edâ edilmek istenirse, aynı şekilde *ivecâ* (عَوَجًا) diye meddi tabîî ile okunup, nefes almaksızın ses kısa bir müddet kesilerek ikinci âyete *kayyimen* (قَيِّمًا) şeklinde başlanarak sekte yapılmış olur.

b)- Yasîn Sûresi 52. âyette yer alan *min merkadinâ* (مِنْ مَرْقَدِنَا) ifadesi ile *hâzâ* (هَذَا) kelimeleri arasında⁷⁴ yapılan sektedir. *Min merkadinâ* (مِنْ مَرْقَدِنَا) ifadesinden sonra şayet vasl edilip *hâzâ* (هَذَا) kelimesinin tilavetine geçilecek ise, arada nefes almaksızın ses kısa bir müddet kesilerek, sekte ile tilavet edilen *min merkadinâ* (مِنْ مَرْقَدِنَا) ifadesi, *hâzâ* (هَذَا) kelimesinden ayrılmış olur. Ancak *min merkadinâ* (مِنْ مَرْقَدِنَا) ifadesi sonunda vakf edilerek durulur, nefes alındıktan sonra *hâzâ* (هَذَا) kelimesinin tilavetine başlanırsa da sekte yapılmamış olur.

c)-Kıyâme Sûresi 27. âyetteki *ve kîle men* (وَقِيلَ مَنْ) ifadesi ile *râk* (رَاقٍ) kelimesi arasında⁷⁵ yapılan sektedir. Bu âyetteki sekte ise *ve kîle men* (وَقِيلَ مَنْ) ifadesi tilavet edildikten sonra arada nefes almaksızın ses kısa bir müddet kesildikten sonra *râk* (رَاقٍ) kelimesi tilavet edilerek yerine getirilmiş olur.

d)-Mutaffifîn Sûresi 14. âyetteki *kellâ bel* (كَلَّا بَلْ) ifadesi ile *râne* (رَانَ) kelimesi arasında⁷⁶ yapılan sektedir. Bu âyetteki sekte de *kellâ bel* (كَلَّا بَلْ) ifadesi tilavet edildikten sonra arada nefes almaksızın ses kısa bir müddet kesildikten sonra *râne* (رَانَ) kelimesi tilâvet edilerek yerine getirilmiş olur.

Hafs rivayetine göre yukarıda belirtilen dört yerdeki sektenin yapılma nedeni, mananın doğru anlaşılmasını sağlamak olarak belirtilmektedir.⁷⁷ Ancak sekte yapılması hususunda bir ittifakın olmadığını da hatırla-

70 Konuyla ilgili çalışma için bkz. Mustafa Kılıç, “Kıraat İlminde Hâ-i Sekt”, *Usul İslam Araştırmaları Dergisi* 35 (2021), 21-54.

71 Karaçam, *Kur’an-ı Kerîm’in Faziletleri*, 348-349.

72 Dâni, *et-Teysîr*, 142. Konuyla ilgili yapılan müstakil bir çalışma için bkz. A. Cüneyt Eren vd., “Âsım Kıraatının Hafs Rivayetine Göre Sekte Kavramı ve Manaya Etkisi”, *Diyanet İlmî Dergi* 51/1 (Ocak-Şubat-Mart 2015), 119-127.

73 Kehf 18/1-2.

74 Yasîn 36/52.

75 Kıyâme 75/27.

76 Mutaffifîn 83/14.

77 Dâni, *et-Teysîr*, 142.

mak gerekir. Aynı zamanda belirtilen bu dört yerde Hafs'dan sekte ile tilaveti nakledildiği gibi, sektesiz bir şekilde de tilavet edildiği nakledilmiştir.⁷⁸ Belirtilen bu dört yerdeki sektenin yapıma gerekçesi hakkında bir âyet, Hz. Peygamberden menkul sahih bir naklin gösterilmemesi, yapılan bu sektelerin tevkîfi bir delile dayanmadığını hatırlatmaktadır.

2. Hamza (ö.156/773) kıraatının Halef (ö.229/843) rivayetine göre Kur'an tilavetinde sektenin uygulandığı yerler⁷⁹ şunlardır:

a)-Sükûndan sonra hemze gelmesi durumunda yapılan sektedir. Bu sekte, tek kelimedede olduğu gibi iki kelimedede de olabilir. Aynı şekilde tek kelimedede muttasıl med ve iki kelimedede munfasıl med şeklinde de olabilir. Tek kelimedede sükûndan sonra hemze gelmesi durumunda, mahreç yönüyle hemzenin belirgin okunması için, sükûndan sonra telaffuzu kesmeden ve nefes almaksızın hafif bir sekte yapılarak hemzenin okunuşuna geçilir. Mesela (شَيْءٌ) ifadesi, *şey* -sekte- *ün* şeklinde, (مَسْنُوءًا) ifadesi, *mes* -sekte- *ûlen* şeklinde, (دِفْءٌ) ifadesi ise *dif* -sekte- *ün* şeklinde sekte ile okunur. Muttasıl medli olarak da (جَاءُوا) ifadesi *cââ*-sekte-*û* şeklinde, (يُضِيءُ) *yüdüî*-sekte-*ü* şeklinde sekte ile okunur. Bazen de *yeselûne* (يَسْتَلُونَ) gibi tek kelimedede sükûndan sonra hemze gelmesi durumunda sekte yapılmamaktadır. Ancak Hamza kıraatine göre tek kelimedeki sükûn olan *ya* (ي) harfinden sonra gelen bütün hemzelerde sekte yapılır.⁸⁰ Bu konuda kıraat imamları arasında bir ittifak bulunmamaktadır.

İki kelimedede ise sükûn ile biten bir kelimededen sonra harekeli bir hemze ile başlayan iki kelime arasında yapılmaktadır. İkinci kelimenin başındaki hemzenin mahreci gizli kalmaması ve belirgin okunması için, sükûndan sonra telaffuzu kesmeden ve nefes almaksızın hafif bir sekte yapılarak hemzenin okunuşuna geçilir. Mesela (خَلُّوا إِلَىٰ شَيْطَانِهِمْ) ifadesi, *halev*-sekte-*ilâ şeyâtînihim* şeklinde, (مِنْ أَمْنٍ) ifadesi, *men*-sekte-*âmene*, (قَدْ أَفْلَحَ) ifadesi ise *kad* -sekte-*eflehe* şeklinde sekteli okunur. Munfasıl medli olarak da (بِمَا أَنْزَلْنَا) ifadesi *bimââ*-sekte-*ünzile* şeklinde, (وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ) ifadesi de *ve alâ*-sekte-*ebsârihim* şeklinde sekte ile okunur.⁸¹

b) Hemzeli bir kelimenin *elif lam* (ال) takısı alması durumunda yapılan sektedir. Hemzenin mahrecinin belirgin okunması ve hemze ile başlayan asıl kelime kökünü *elif lam* (ال) takısından ayırmak için telaffuzu kesmeden ve nefes almadan hafif bir şekilde *elif lam* (ال) takısı ile hemze arasında yapılan sektedir. Buradaki sekte tek kelimedede meydana gelmektedir. Mesela (الْأَرْضِ) ifadesi *el*-sekte-*ardi* şeklinde (وَالْآخِرَةَ) ifadesi *vel*-sekte-*âhirati* şeklinde (وَالْإِيمَانَ) ifadesi ise *vel*-sekte-*îmane* şeklinde sekte ile okunmaktadır.⁸²

3. Ebû Ca'fer (ö.130/7489) kıraatına göre Kur'an tilavetinde hurûf-ı mukattaanın her harfî arasında sekte uygulanmaktadır. Mesela (الْم) ifadesi *elif*-sekte-*lâm*-sekte-*mîm* şeklinde, (الر) ifadesi *elif*-sekte-*lâm*-sekte-*ra* şeklinde, (كَهَيْعَص) ifadesi ise *kâf*-sekte-*hâ*-sekte-*yâ*-sekte-*ayn*-sekte-*sâd* şeklinde sekte ile okunur. Bu harfler yazıda bitişik yazılmış olsa da her biri müstakil bir kelam mesabesinde kabul edilmektedirler. Ebû Ca'fer, bu tür harflerin her birinde hafif bir sekte yapılmasıyla, tüm harflerin her birinin Allah'ın bilgisi dâhilinde kendisinde sırlardan bir sır sakladığı gerçeğini ortaya koymanın amaçlanabileceğine işaret etmektedir.⁸³

4. Bütün Kıraat imamlarına göre Enfâl Sûresi'nden sonra, başında besmele olmayan Tevbe (Berâe) Sûresi'ne geçiş yapılırken, üç şekil okunuştan biri de sekte ile okumaktır. Bu sekte, Enfâl Sûresi'nden sonra nefes almaksızın kısa bir süre sesi kesip, besmelesiz bir şekilde Tevbe (Berâe) Sûresi'ni okumaya başlayarak eda edilir. Sekte ile uygulaması ise (إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ سَكْتَةٌ بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ) *İnnellâhe bi külli şeyin alîm* -sekte- *Berâetün minellâhi ve resulihî* ...). Enfâl Sûresi'nden Tevbe (Berâe) Sûresi'ne geçiş yapılırken, üç okuyuştan birini tercih etmek caizdir. Sekte ile okunuşuna dair herhangi bir sahih nakil belirtilmemektedir. Mushaftaki tertip üzere Enfâl Sûresi'nde olduğu gibi, Tevbe (Berâe) Sûresi'nden önce okunan bir sûreden sonra da yine üç okuma şeklinden biri olan sekte ile Tevbe (Berâe) Sûresi'ne geçiş ya-

78 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/426.

79 Dâni, *et-Teysîr*, 62.

80 Osman b. Saîd b. Osman Ebû Amr ed-Dâni, *Camii'ü'l-Beyân fi'l-Kırâati's-Seb'a'l-Meşhûre*, 2 cilt, thk. Kemal Atik, (Ankara: TDV Y., 1999), 1/307.

81 Dâni, *et-Teysîr*, 62; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/419-422.

82 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/420.

83 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/424-425; Dimyâtî, *İthâfu Fûdalâi'l-Beşer*, 166.

pılabilir. Ancak mushaftaki tertip üzere Tevbe (Berâe) Sûresi'nden sonraki bir sûreden sonra Tevbe (Berâe) Sûresi'ne besmelesiz sekte ile geçiş yapılamaz.⁸⁴

5. Kıraat imamlarından Ebû Amr (ö.154/770), İbn Âmir (ö.118/736) ve Yakûb (ö.205/820) tarikinden Verş'e (ö.197/812) göre iki sûre arasında geçiş yapılırken, üç şekil okunuştan biri olan sekte ile okumaktır. Diğer ikisi ise besmele ve vasl ile okumaktır. Ancak iki sûre arasında sekte ve vasl ile okumanın şartı, mushaftaki tertip üzere olması gerekir. Mesela Nisâ Sûresi'nden sonra Bakara Sûresi'ne geçiş yapmak tertibi bozmak olur. Bitirilen sûreden sonra geçiş yapılacak sûrenin, mushaf tertibine göre önceki bir sûre olması gerekir. Mushaftaki tertibe göre geçiş yapılacak sûre, daha önceki bir sûre olması nedeniyle sadece besmele ile başlanması gerekir.⁸⁵

5.2. SEKTENİN TEVKİFİLİK AÇISINDAN DURUMU

Yukarıda sektenin mahiyeti, kullanımı, anlam alanını, kıraat imamlarına göre uygulanan yerleri ve nedenlerini kısaca görmeye çalıştık. Sektenin uygulanmasındaki nedenin dayandığı temel delilin tevkîfi olup olmadığını görebilmek için de öncelikle tevkîf ve tevkîfiliğin ne anlama geldiğini bilmek gerekir. Sözlükte *tevkîf* (تَوَكَّفَ) kelimesi, “durdurma, yabânî hayvanların ayak ve bacaklarındaki beyaz siyah çizgiler, atın inciklerindeki beyazlık,⁸⁶ hayvanlardaki benek, alamet, işaret, kadının ellerindeki kına benekleri, zebra gibi hayvanlardaki siyah çizgiler,⁸⁷ hac ibadetinde vakfe yapılacak yerlerde durmak, şerî konularda nakledilen, haber verilen nas (ayet ve hadis)” anlamında⁸⁸ kullanılmaktadır. *Tevkîfi* (تَوَكَّفِي) kelimesi ise *tevkîf*'e ait demektir. Türkçede de *tevkîfi* ve *tevkîfilik* kelimeleri kullanılmaktadır.

Terim olarak tevkîf kelimesi, “akılla belirleme imkânı olmayan, bizzat şeriat tarafından ne ve nasıl olacağı belirlenen şeyler”⁸⁹olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade ile tevkîfi olan şeyler, doğrudan Kur'an ve sünnet ile ne ve nasıl olacağı belirlenmiş şeylerdir. Bu yönüyle dini konuların nakli ve akli delilleri şeklinde bir incelemeye tabi tutulduğu bilinmektedir. Dinî konulardaki nakli delillerle, nas olarak da ifade edilen Kur'an ve sünnet, akli delillerle de Kur'an ve sünnetin dışındaki deliller kastedilir. Mesela Muhammed A'lâ b. Alî b. Muhammed et-Tahânevî (ö.1158/1745), ayetlerdeki fasılanın bilinmesinin, tevkîfi ve kıyasî olmak üzere iki yolunun olduğunu söylemesi,⁹⁰ayetlerdeki fasıla konusuna dair ileri sürülebilecek delillere işaret etmektedir. Tahanevî'ye göre, hakkında sarîh nas bulunan ve kıyasla belirlenmeyen hususlar tevkîfidir. Mesela İbnü'l-Cezerî (ö.833/1429), Duhâ Sûresi'nden sonra Nâs Sûresi'ne kadar her sûrenin sonunda tekbir getirilmesini, Nâs Sûresi'nden sonra tekbir getirilince Fâtiha Sûresi'nin okunmasını ve Bakara Sûresi'nin ilk beş ayetinin de okunduktan sonra hatim duasına başlanılmasını, Hz. Peygamberden tevkîfi olduğunu ve meşhur rivayetlerden oluşunun bir delili olarak kabul etmektedir. İbnü'l-Cezerî, bu geleneğin tevkîfi olduğunu söylerken, akıl ile belirlenmediğini kastetmektedir.⁹¹

Tevkîfilik açısından konumuz olan sektenin uygulanmasına gelince, tevkîfi diyebilmek için nakledilen sünnet deliline ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konuda Kıraat imamlarından itibaren oluşmuş bir nakil zinciri ve isnaddan söz edilebilir. Ancak sekte'yi uygulayan kıraat imamaları ile Hz. Peygamber arasında, semâ yoluyla intikal eden sahîh bir isnad zincirini tespit etmek kolay görünmemektedir. Bununla birlikte imamlara göre sekte yapılan yerlerdeki sektenin gerekçeleri incelendiğinde, Hz. Peygamber'den nakledilen bir rivayet yerine akli, dilsel ve fonetik gerekçelerin belirtildiği görülmektedir. Mesela sadece Âsım kıratının

84 Kadî Abdulfettah, *el-Büdûru 'z-Zâhira*, 133; Muhaysin, *el-İrşâdât*, 29.

85 Muhaysin, *el-İrşâdât*, 28.

86 Ferâhîdî, *Kitabü'l-Ayn*, V/ 223; İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, IX/359-362.

87 Ezherî, *Tehzîbü'l-Luga*, IX/251-252; İbn Fâris, *Mekâyîsü'l-Luga*, s.635; İbn Fâris, *Mücmelü'l-Luga*, II/934; Cevherî, *es-Sihhâh Tâcü'l-Luga*, IV/1440.

88 Cevherî, *es-Sihhâh Tacu'l-Luga*, IV/1440; Zeynüddin Râzî, *Muhtâru's-Sihhâh*, s.344 (تَوَكَّفَ md.); İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, IX/359-362.

89 Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, s. 577.

90 Tahânevî, Muhammed b. Ali b. el-Kadi Muhammed Hamid b. Muhammed Sabir, *Keşşâfu İstilahâti'l-Fünûn*, I-II, thk: Ali Dahruç, (Beyrut: Mektebetü Lübnan 1996), II/1261.

91 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, II/411, 440.

Hafs rivayetine göre Kur'an tilavetinde sektenin uygulandığı dört yer,⁹² diğer imamlarca uygulanmamaktadır. Sektenin uygulandığı yerlerdeki gerekçeler ise “anlam karışıklığına meydan vermemek, tilaveti daha okunaklı ve anlaşılır bir hale getirmek” şeklinde belirtilmektedir. Diğer bir ifade ile dört yerdeki sektenin uygulanmasında naklî bir gerekçe ve sünnet delili belirtilmemektedir. Bununla birlikte sekte yapılması hususunda bir ittifakın olmadığını, belirtilen bu dört yerde Hafs'dan sektesiz bir şekilde de tilavet edilebileceği nakledilmektedir.⁹³ Hakkında bir nas, Hz. Peygamberden menkul sahih bir naklin gösterilmemesi nedeniyle, yapılan bu dört sektenin tevkîfi olduğunu söylememiz mümkün görünmemektedir.

Hamza kıraatının Halef rivayetine göre Kur'an tilavetinde, sükûndan sonra hemze gelmesi durumunda yapılan sektelerin gerekçesi ise⁹⁴ mahreç yönüyle hemzenin belirgin okunması şeklinde ifade edilmektedir. Aynı şekilde Ebû Ca'fer kıraatine göre Kur'an tilavetinde hurûf-ı mukattaa'nın her harfi arasında sekte uygulanmasının gerekçesi de, yazıda bitişik yazılmış olsa da her bir harfin müstakil bir kelimede kabul edilmesidir. Ebû Ca'fer, bu tür harflerde sekte yapılmasıyla, Allah'ın bilgisi dâhilinde her bir harfin kendisinde bir sır sakladığı gerçeğinin ortaya çıkarılmasının amaçlanabileceğine işaret etmektedir.⁹⁵ Dolayısıyla Hamza kıraatının Halef rivayetine ve Ebû Ca'fer kıraatına göre yapılan sektelerin gerekçelerinde menkul bir nas bulunmamaktadır. Hz. Peygamberden menkul sahih bir naklin gösterilmemesi nedeniyle, Hamza kıraatının Halef rivayetine ve Ebû Ca'fer kıraatına göre yapılan sektelerin tevkîfi olduğunu söylememiz zor görünmektedir.

Bütün Kıraat imamlarına göre Enfâl Sûresi'nden sonra, başında besmele olmayan Tevbe (Berâe) Sûresi'ne geçiş yapılırken, ayrıca Ebû Amr, İbn Âmir ve Yakûb tarikinden Verş'e (ö.197/812) göre iki sûre arasında geçiş yapılırken de, üç şekil okunuştan birisinin sekte ile okunmasının gerekçesi ihtiyaridir. Bu nedenle üç okuyuştan birini tercih caizdir. Sekte ile okunuşuna dair herhangi bir sahih nakil belirtilmemektedir.⁹⁶

Yukarıda belirtildiği üzere sekte, Kur'an tilavetinde yanlış anlaşılmaya müsait kelime, kelime guruplarını ve hatta harfleri fark ettirerek belirtme, verilmek istenen mana üzerinde vurgu yapma adına fonetik bir tecvid kuralıdır. Bir tecvid kaidesi olan sekteyi kıraat ilminde uygulayan kıraat imamlarının edâ gerekçeleri ve delilleri dikkate alındığında ise sektenin tevkîfi bir uygulama olduğunu söylemek zor görünmektedir.

SONUÇ

Sekte kelimesi sözlükte birçok manaya gelmekte ve çeşitli alanlarda farklı terim anlamlarında kullanılmaktadır. Daha çok kıraat ve tecvid ilminde terimsel kimliğiyle meşhur olmuş sekte, “vakf yapma süresinden daha az olmak üzere belli bir zaman içinde nefes almaksızın sesi kesmek” şeklinde tanımlanmakta ve uygulanmaktadır.

Cahiliye döneminde mastar veya isim olarak *sekte* kelimesinin terim anlamında kullanımına rastlanılmamıştır. Kur'an-ı Kerîm'de de doğrudan *sekt* ve *sekte* kelimeleri kullanılmamaktadır. Hadis metinlerinde ise hem sözlük hem de terim anlamında “belli bir süre susmak, sükût etmek, susarak bekleme” manasında kullanılan sekte kelimesi, fıkhîteki kullanımıyla örtüşmektedir. Tefsirlerde sözlük ve terim anlamıyla kullanılan sekte kelimesi, Arap dilinde yazı ve okumadaki ifadelerin anlaşılabilmesi için okuma ve konuşma esnasında virgöl olması gereken yerlerde, “hafif bir susma” anlamında kullanılmaktadır. Kıraat ve tecvid alanında “nefes almaksızın sesi kesmek” ifadesiyle yapılan tanım, sekte kelimesiyle ilgili diğer alanlarda yapılan tanımlardan ayrılmaktadır.

Kur'an tilavetinde Âsım kıraatının Hafs rivayetine göre dört yerde, Hamza kıraatının Halef rivayetine göre sükûndan sonra hemze gelmesi durumundaki yerlerde, Ebû Ca'fer kıraatına göre hurûf-ı mukattaa'nın her harfi arasındaki yerlerde, Ebû Amr, İbn Âmir ve Ya'kûb tarikinden Verş'e göre iki sûre arasında geçiş yapılırken üç şekil okunuştan biri olan sekte ile okunan yerlerde, sektenin uygulanmasında bir ittifak

92 Dâni, *et-Teysîr*, 142.

93 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/426.

94 Dâni, *et-Teysîr*, 62; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/419-422.

95 İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/424-425; Dimyâtî, *İthâfu Fîdalâi'l-Beşer*, 166.

96 Kadî Abdulfettah, *el-Büdüru'z-Zâhira*, 133; Muhaysin, *el-İrşâdât*, 28-29.

bulunmamaktadır. İttifak olmaması nedeniyle sektesiz bir şekilde de tilavet edilebilmesi, sektenin zorunlu olmadığını göstermektedir. Kıraat imamlarından itibaren oluşmuş bir nakil zinciri ve isnaddan söz edilse de, sekte'yi uygulayan kıraat imamları ile Hz. Peygamber arasında, sem'a yoluyla intikal eden ve farklı uygulanan sekte yerleriyle ilgili sahih bir isnad zincirini tespit etmek kolay görünmemektedir.

Sekte yapılan yerlerdeki sektenin gerekçeleri incelendiğinde, Hz. Peygamber'den nakledilen bir rivayet yerine genelde sektenin uygulanmasıyla ilgili, anlam karışıklığına meydan vermemek, tilaveti daha okunaklı, anlaşılır ve belirgin bir hale getirmek gibi aklı, dilsel ve fonetik gerekçeler gösterilmektedir. Dolayısıyla *sekte*, fonetik bir tecvid kuralıdır. Kıraat imamlarının eda gerekçesi ve delilleri dikkate alındığında, sektenin tevkîfî bir uygulama olduğunu söylemek zor görünmektedir. Tevkîfî olan dini bir konu, Kur'an ve sünnet tarafından tayin edilmekte ve onun uygulama şekli de yine Kur'an ve sünnet ile belirlenmektedir. Bu tespitlere rağmen sektenin uygulanması, dilsel ve fonetik açıdan ve tecvid kaidesi kuralınca edâ edilmesi gerekli görülebilir.

KAYNAKÇA

- Antere b. Şeddâd. *Divânu Antere b. Şeddâd*. 2. Bsk., thk. Hamdû Tammâs, Beyrut: Darü'l-Marife, 2. Basım, 2004.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail. *Sahîhu'l-Buhârî*. nşr. Salih b. Abdilaziz b. Muhammed. Tek cilt (1-670). Riyad: Daru's-Selam, 3. basım 2000.
- Buhterî, Ebû UbâdeVelid b. Ubeyd. *Divanü'l-Buhterî*. thk. Hasan Kamil es-Sayrafi. 5 Cilt. Kahire: Darü'l-mearif, 3. Basım, ts.
- Cassas, Ebû Bekr Ahmed b. Ali. *Ahkâmü'l-Kur'an*. thk. Muhammed Sadık Kamhavî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabî, h.1405.
- Cevheri, Ebu Nasr İsmail b. Hammad. *es-Sihhah Tacu'l-Luğa ve sıhahü'l-Arabiyye*. thk. Ahmed Abdulfafur Attar. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-İlim Lil Melaim, 4. Basım, 1987.
- Çetin, Abdurrahman. "Sekte". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 36/335. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Dağ, Mehmet. *Geleneksel Kıraat Algısına Eleştirel Bir Yaklaşım*. İstanbul: İsam Yayınları, 2011.
- Dânî, Osman b. Said b. Osman b. Ömer Ebu Amr. *et-Teysîr fi'l-Kirâati's-Seb'*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-Arabiyye, 2. Basım, 1984.
- Dânî, Osman b. Said b. Osman b. Said Ebu Amr. *Camîu'l-Beyân fi'l-Kirâati's-Seb'a'l-Meşhûre*. thk. Kemal Atik. 2 Cilt. Ankara: TDV Yayınları, 1999.
- Demîrî, Behram b. Abdillâh b. Abdilaziz b. Ömer Ebu'l-Bekâ Tacuddin. *eş-Şamil fi Fıkhi'l-İmam Malik*. thk. Ahmed b. Abdilkerim Necîb. 2 Cilt, by.: Merkezu Necîbüye li'l-Mahtûtât ve Hidmeti't-Türâs, 2008.
- Dimyâtî, Şihabuddin Ahmed b. Muhammed b. Abdulğani. *İthâfu Fûdalâi'l-Beşer fi'l-Kıraati'l-Erbeate Aşer*. thk. Enes Mehare. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.
- Ebû Dâvud, Süleyman b. Eşa's es-Sicistânî. *Sunen-u Ebi Davud*. nşr. Muhammed Abdulaziz el-Halidi. Tek cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 2001.
- Ebu's-Suûd, el-İmadî Muhammed b. Muhammed b. Mustafa. *İrşadu Akli's-Selim ila Mezâya'l-Kerim*. Beyrut: Daru'İhyai't-Turasi'l-Arabî, ts.
- Erdoğan, Mehmet. *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ensar yayınları, 6. Basım, 2016.
- Eren, A. Cüneyt vd. "Âsım Kirâatının Hafs Rivayetine Göre Sekte Kavramı ve Manaya Etkisi". *Diyanet İlmî Dergi* 51/1 (Ocak-Şubat-Mart 2015), 119-127.
- Eren, Hasan vd. "Sekte". *Türkçe Sözlük*. 2 cilt. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1988.
- Ezheri, Ebu Mansur Muhammed b. Ahmed. *Tehzîbu'l-Luğa*. thk. Muhammed I'vad Mer'ab. 15 Cilt. Beyrut: Daru İhyâi't-Türasi'l-Arabî, 2001.
- Fahrüddin Razi, Muhammed b. Ömer. *Mefatihü'l-Ğayb*. 32 Cilt. Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l Arabî, ts.
- Ferahîdî, Ebu Abdirrahman Halil b. Ahmed. *Kitabu'l-Ayn*. thk. Mehdi el-Mahzumî -İbrahim es-Samirai. 8 Cilt. b.y.: Dâru'l-Mektebetü'l-Hilal, ts.
- Hemezânî, Ebu'l-Fadl Ahmed b. el-Huseyn b. Yahya Bedîu'z-Zemân. *Makâmâtu Bedîu'z-Zemân el-Hemezânî*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamîd. Kahire: el-Mektebetü'l-Ezheriyye, 1923.
- İbn A'tiyye, Ebû Muhammed Abdulhak b. Galib b. Abdirrahman el-Endülüsî. *el-Muharrerü'l-Vecîz fi Tefsîri'l-Kitabi'l-Azîz*. thk. Abdusselam Abduşşâfi Muhammed. 6 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1422.
- İbn Faris, Ebu'l-Huseyn Ahmed b. Faris b. Zekerriyya. *Mekayîsu'l-Luğa*. thk. Abdüsselam Muhammed Harun. 6 Cilt. b.y.: Daru'l-Fikr, 1979.
- İbn Mace, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî. *Sunenü İbn Mace*. nşr. Salih b. Abdilaziz. Tek cilt (2475-2754). Riyad: Daru's-Selam, 3. basım 2000.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mükrim el-Mısri. *Lisanu'l-Arap*. 15 Cilt, Beyrut: Daru Sadr, 1. Basım, 1414.

- İbn Meyyâde, Rammah b. Ebred Meddî. *Şi'ru İbn Meyyâde*. Musul: Matba'atu'l-Cumhur, 1968.
- İbnu'l-Arabî, Kadî Ebû Bekr Muhammed b. Abdillâh el-İşbîlîel-Malikî. *Ahkâmu'l-Kur'an*. thk. Muhammed Abdulkadir Âta. 4 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 3. Basım, 2003.
- İbnu'l-Cezeri, Şemsuddîn Ebu'l-Hayr Muhammed b. Muhammed b. Yusuf. *en-Neşr fi'l-Kraati'l-Aşr*. thk. Ali Muhammed ed-Dabba'. 2 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Kadî Abdulfettah, Abdulğani b. Muhammed. *el-Büdüru'z-Zâhira fi'l-Kirâati'l-Aşri'l-Mütevâtira*. Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-Arabî, 1981.
- Karaçam, İsmail. *Kur'an-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*. İstanbul: İFAV Yayınları, 25. Basım, 2011.
- Kılıç, Mustafa. "Kıraat İlminde Hâ-i Sekt". *Usul İslam Araştırmaları Dergisi*, 35 (2021), 21-54.
- Kurtub, Ebû Ali Muhammed b. el-Müstenîr b. Ahmed. *el-Ezminetu ve Telbiyetu'l-Cahiliyyeti*. Beyrut: Müessesetu'r-Risale, 1985.
- Kurtübî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr. *el-Camî li Ahkami'l-Kur'an*. thk. Ahmed el-Berdunî. 20 Cilt. Kahire: Daru'l-Kütübî'l-Mısriyye, 2. Basım, h. 1384.
- Makdisî, Ebu'n-Necâ Musa b. Ahmed b. Musa b. Salim el-Hicavî. *el-İknâ fi Fikhi İmam Ahmed b. Hanbel*. thk. Abdullatif Muhammed Musa es-Subkî. 4 Cilt. Beyrut: Daru'l-Marife, ts.
- Maverdî, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Habîb el-Basrî. *el-Hâvi'l-Kebîr fi Fikhi'l-Mezhebi'l-İmam-ı Şafî*. thk. Ali Muhammed Muavviz vd. 19 Cilt. Beyrut: Daru Kütübî'l-İlmiyye, 1994.
- Meymûnî, Abdullâh Ali. *Fadlu İlmî'l-Vakfi ve'l-İbtidâi ve Hukmî'l-Vakfi alâ Rûüsü'l-Âyât*. Riyad: Dâru'l-Kasım, 2003.
- Muhaysin, Muhammed Salim. *el-İrşâdâtü'l-Celiyyefi'l-Kirâati's-Sebî min Tarîki's-Şatbiyye*. Kahire: Daru'l Muhaysin, 2005.
- Müzenî, İsmail b. Yahya b. İsmail Ebû İbrahim. *Muhtasaru'l-Müzenî (el-Ümm ile beraber)*. Beyrut: Daru'l-Marife, 1990.
- Nahhâs, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. İsmail. *Umdetü'l-Kitap*. thk. Bisâm Abdulvahhab el-Cabî. 1. Basım. Beyrut: Daru İbn Hazm, 2004.
- Rağîb İsfahânî, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal. *el-Müfredât fi Garibi'l-Kur'an*. thk. Safvan Adnan ed-Davudî. Beyrut: Daru'l-Kalem, 1412.
- Sükkerî, Ebû Saîd el-Hasen. *Divanu Ebî Esved ed-Duelî*. thk. Muhammed Hasen Âlu Yasîn. Beyrut: Mektebetü'l-Hilal, 1998.
- Süyûtî, Celalüddîn Abdurrahman b. Ebi Bekr. *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'an*. Beyrut: Daru İbn Hazm, 2015.
- Şafîî, Muhammed b. İdrîs. *el-Ümm*. Beyrut: Daru'l-Fikr, 2002.
- Şankîti, Muhammed Salih. *Fennü'l-Tahrîrî'l-Arabî Zavâbituhu ve Enmâtuhu*. 5. Basım. Suûd: Daru'l-Endülüs, 2001.
- Tehânevî, Muhammed b. Ali b. el-Kadi Muhammed Hamid b. Muhammed Sabir. *Keşşafu İstilahati'l-Fünûn*. thk. Ali Dahruç. 2 Cilt. Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1996.
- Temel, Nihat. "Sekte". *Kıraat ve Tecvid İstilahları*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2018.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *Camîu'l-Tirmizî*. thk. Salih b. Abdilaziz. Tek cilt (1627-2083). Riyad: Daru's-Selam, 3. basım 2000.
- Topaloğlu, Bekir- Hayrettin Karaman. *Arapça - Türkçe Yeni Kamus*. İstanbul: Elif Ofset, 9. Basım, 1982.
- Zeccac, Ebu İshak İbrahim b. es-Serî b. Sehl. *Me'âni'l-Kur'an ve İrabuhu*. thk. Abdulcelil Abduhu Şelebî. 5 Cilt. Beyrut: Alemu'l-Kütüb, 1988.
- Zeynüddin Razi, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ebi Bekr b. Abdilkadir. *Muhtaru's-Sıhah*. thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed. Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye, 5. Basım, 1999.

EXTENDED ABSTRACT

In this article, it is aimed to know the domain of meaning of the word saktah and its place in the science of qiraat. It is important in which areas and in what sense the word saktah, which is mostly known as the term of qirâat and tajweed, is used. For this reason, the subject of this study is to determine the issues such as how and where the saktah is applied by the qirâat Imams, the reasons for its implementation, and whether or not these justifications are tawqifi. Since it is mostly related to the wakf, the issues of what hâ-i sakt is and its applications in the science of qiraat is not included in the subject of this article. Detection, analysis and evaluation methods were applied in our study. In this context, firstly, the etymology of the word saktah, near-synonym and antonyms of it, the use of saktah in the Qur'an, hadiths, language, tafsir, fiqh, qiraat and tajweed are discussed.

The word “saktah” has many meanings in the dictionary. However, it is used in different meanings in various fields. In the dictionary, the word “saktah” is used in the meaning of to be silent, cease, not to speak, to be silent for a short time during speaking, during recitation, during tune and chant, to stop the flow, to separate the two seasons, to interrupt the flow or rhythm of life for a certain period of time, to be silent for a short time without breathing in order not to make a word or grammatical mistake between a tune or a chant, and separating the two tunes with a breathless silence in song and music.

The use of the saktah in the sense of the term differs according to the disciplines. One of the term meanings of saktah is a short silence or interruption, in other words, a comma, where there should be a comma in order to prevent mistakes and irregularities between words and expressions, during reading and speaking Arabic. The saktah is used in the sense of a momentary silence during the qiraat in prayer in the field of fiqh. The saktahs in fiqh are made in two places, one after the takbir and before the Surah al-Fatihah, and the other in the form of a momentary silence after the the Surah al-Fatihah. Saktah is also used in the sense of being silent, interrupting reading and separating two words before saying “amen” in order to indicate that the word amin is not from the Qur'an when Surah al-Fatihah ends after the word “*vele'd-dâllîn*”. In the science of qiraat and tajweed, the saktah is defined and applied as “to cut the sound without breathing within a certain period of time, less than the time of making a wakf”.

In the period of jahiliyyah, the use of the terms sakt and saktah in the form of infinitive or noun was not encountered. The words sakt and saktah are not used directly in the Qur'an. In the hadith texts, the word saktah is mostly used as a term in the field of fiqh, in the sense of keeping quiet for a certain amount of time before and after the Surah al-Fatihah is read in prayer. The field in which the word saktah is used most widely, both in a lexical meaning and as a term, is tafsir. The saktah is used in tafsir in the senses of keeping quiet for cessation, a short silence, ending with silence, stopping reading and keeping quiet for separating two words, being silent for a certain period of time, interrupting the qiraat, illness, crisis, illness that interrupts life, interrupting the sound without breathing during the qiraat.

The saktah is a phenomenon completely related to a vocalization and phonetic difference. Saktah is applied between two letters in a word as well as between two words. The saktah is performed in four places according to the Hafs narration of the Asim qiraat, in the places where in the situation of Hamza coming after the silence according to the Khalaf narration of Hamza qiraat, in the places between each letter of “hurûf-ı mukattaa” according to the Abu Jafar qiraat, in the places where recited with saktah while switching between two suras according to Versh conveying from Abu Amr, Ibn Amir and Yaqub in the recitation of the Qur'an. According to all qiraat imams, one of the three forms of recitation is to recite with interruption, after the Surah al-Enfal, while transitioning to the Surah at-Tawba (Berae) without “bismillah” at the beginning. There is no alliance between the qiraat imams in places where saktah is performed. In the same way, it is not possible to talk about an agreement that it is obligatory to recite with saktah in places where saktah is to be performed in the Qur'an chant. The fact that it can be chanted without saktah due to the absence of an alliance shows that the saktah is not obligatory. Although an isnad is mentioned starting from the qiraat imams that the saktah was made, it does not seem easy to identify an authentic chain of isnad that reaches us through the sem'a between the qiraat imams who practiced the saktah and the Hz. Prophet.

When examining the reasons for the saktah and the places where saktah is performed, there is no justification for an isnad transmitted from the Prophet. Intellectual, linguistic and phonetic reasons are shown for the performance of saktah, such as not giving rise to ambiguity and making the recitation more readable, understandable and clear. Therefore, saktah is a phonetic rule of tajweed. Considering the reasons and evidences of the qiraat imams, it seems difficult to say that saktah is a practice of tawqifi. A religious subject that is tawkifi is determined by the Qur'an and Sunnah, and its way of application is also determined by the Qur'an and the Sunnah. With these determinations, it may be necessary to perform saktah to a tajweed rule in terms of language and phonetics.